

L'ensenyament de la literatura

Montserrat Corretger

Hores d'ara, després del vendaval que ha significat la implantació de l'ESO, ensenyar literatura a Secundària és picar ferro fred. Se'm pot dir que hi ha mètodes didàctics renovadors, pràctics, que volen cercar l'interès de l'adolescent: no ho nego, però continuo pensant que no serveixen per a introduir a la literatura, o només en comptats casos d'excepció. Llegir no té res a veure amb el fet de fer passar el temps a l'alumne fent exercicis en mil quaderns, llibres i llibrets de comentaris de text anodins, avorridors i en el pitjor dels casos amb pretensions de modernitat amena i trencadora. Aquesta activitat no el durà mai a la lectura.

La literatura és l'aparat complex que envolta el fet de llegir. La disciplina que ordena, fonamenta reflexivament i estimula les lectures. Unes lectures desitjades, fetes, i fins apreses de memòria, a qualsevol hora, per voluntat pròpia, amb llibertat, o bé furtivament o sota la condemna d'una prohibició. La literatura tempta la ment i el cor. Incita les neurones, les posa a cent i provoca emocions pregones. Després, amansidament, encalma els ànims i permet sedimentar i crear un pòsit, les morques que marquen. Posteriorment, a les classes es relacionen els noms, les obres, les figures literàries, les estructures i les tècniques narratives i líriques amb les paraules sentides en la intimitat, llegides durant el captiveri del temps, durant la vida en suspensió que és la lectura. En aquest cas, la classe, quan arriba, duu un ròssec de descobertes i connexions sorprenents.

Al Batxillerat, en alguna ocasió -comptada- hi ha alumnes amb possibilitats de lligar caps, que saben i poden relacionar una, ni que sigui breu, experiència lectora amb el teixit d'idees que comporta la literatura com a disciplina. Són alumnes que han vist llegir a casa, que han pogut parlar de llibres amb les seves famílies. No entro en el capítol de l'ensenyament universitari, on encara, com Diògenes, hauríem de cercar amb el fanal. Cal, però, amb justícia, reconèixer l'elevada qualitat de la tasca investigadora dels alumnes universitaris realment interessats en l'aprofundiment de la cultura literària, cada vegada més cercats en la societat deshumanitzada -mercantilitzada- a què hem arribat. Ben aviat un filòleg serà tan necessari per a entendre's en les empreses, per a espiritualitzar les plusvàlues de les dialèctiques compulsives del mercat, com el més expert economista. No falta gaire temps.

El problema més greu que entorpeix l'ensenyament de la literatura és la incapacitat, cada cop més generalitzada entre l'alumnat, d'entendre la pròpia llengua, la impossibilitat de captar la subtilesa d'un segon sentit, la hilaritat que pot arribar a provocar un trencament de registre, la utilització d'un cultisme o un determinat gir en un context o en una situació de llengua. El cabal lèxic és tan pobre i la flexibilitat lingüística tan minsa que impedeixen la correcta comprensió i l'efecte -irònic, sensual, intel·lectual- que hom esperava. Aquesta és la dissort.

Recordo el gest entre pedant i provocador d'aquell professor francès que llançava llibres als seus alumnes des de l'escambell on hi havia la seva taula. Qui fortuïtament encertava un llibre feliç iniciava un llarg camí de relació amb les obres literàries. Darrerament, he començat a imaginar mètodes engrescadors. I ja ho deia Baudelaire: la imaginació és la porta de la creació.